

Sociální zabezpečení

11. Příspěvek na péči v rámci systému sociální pomoci

FSS MU – Katedra sociální politiky a sociální práce

Charakteristika dávky

❖ projevuje se v něm zejména nový způsob financování sociálních služeb, který je reakcí na skutečnost, že stát nemá nástroj k tomu, aby garantoval poskytování sociálních služeb

při koncipování příspěvku na péči se vycházelo zejména z toho, že:

❖ nahrazuje dosavadní dávky zvýšení důchodu pro bezmocnost a příspěvek na péči o osobu blízkou

❖ jedná se o příspěvek určený ke krytí pouze části nákladů na potřebnou péči s předpokladem, že k úplné úhradě budou použity i jiné zdroje

❖ poskytnutí příspěvku na hlavu umožní, aby se klient sám rozhodl o způsobu zabezpečení svých potřeb

❖ poskytnutí příspěvku osobě, která péči potřebuje, umožní přesnější alokaci veřejných prostředků tam, kde je potřeba péče, a nikoliv tam, kde byly v minulosti vytvořeny kapacity služeb

❖ osobám v nepříznivé situaci tak je v případě potřeby zajištění pomoci při soběstačnosti poskytována individuální dávka, jejíž výše odpovídá rozsahu potřeb

❖ jde o měsíčně se opakující dávku poskytovanou bez ohledu na to, zda je pomoc zajišťována s využitím přirozených zdrojů, zejména rodiny, nebo poskytovatelem sociálních služeb

❖ **příspěvek na péči je určen osobám**, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc jiné fyzické osoby při zvládnutí základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle zákona o sociálních službách. Tyto stupně závislosti se hodnotí podle počtu základních životních potřeb, které tato osoba není schopna bez cizí pomoci zvládnout. Z poskytnutého příspěvku pak tyto osoby hradí pomoc, kterou jim může dle jejich rozhodnutí poskytovat osoba blízká, asistent sociální péče, registrovaný poskytovatel sociálních služeb, dětský domov nebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu. Nárok na příspěvek má osoba starší 1 roku

❖ tímto příspěvkem se stát podílí na zajištění pomoci, která může být poskytována prostřednictvím sociálních služeb nebo jiných forem pomoci při zvládnání základních životních potřeb osob. Náklady na příspěvek se hradí ze státního rozpočtu.

dávka posilující finanční soběstačnost uživatele sociálních služeb

❖ náleží osobě, která z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebuje pomoc jiné fyzické osoby při zvládnání základních životních potřeb – je poskytován přímo osobě, která pomoc potřebuje, případně zákonnému zástupci

❖ o příspěvku rozhoduje krajská pobočka ÚP; provádí také sociální šetření stupně závislosti klienta (zjišťována je úroveň schopnosti samostatného života v přirozeném prostředí; sociální pracovník provede záznam ze sociálního šetření (zvládnání či nezvládnání základních životních potřeb); posouzení stupně závislosti provádí posudkový lékař okresní správy sociálního zabezpečení (nálezy lékaře + výsledek sociálního šetření)

Legislativa řešící danou problematiku:

- ❖ Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů: zde můžeme nalézt většinu informací týkajících se příspěvku na péči.
- ❖ Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů: příloha č. 1 uvedené vyhlášky obsahuje kritéria posuzování příspěvku na péči.
- ❖ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů: jako u kteréhokoli správního řízení řeší jeho pravidla a průběh i v tomto případě uvedený zákon.

Stupně závislosti

osoba starší 18 let se považuje za závislou:

- ❖ ve stupni 1 (lehká závislost), jestliže není schopna zvládat tři nebo čtyři základní životní potřeby – výše příspěvku 880 Kč/mes
- ❖ ve stupni 2 (středně těžká závislost) – nezvládá pět nebo šest základních potřeb – příspěvek 4400 Kč/mes
- ❖ ve stupni 3 (těžká závislost) - nezvládá sedm nebo osm základních potřeb – příspěvek 8800 Kč/mes pro osoby využívající pobytové sociální služby a 12 800 Kč u osob, které nevyužívají pobytové sociální služby
- ❖ ve stupni 4 (úplná závislost) - nezvládá devět nebo deset základních potřeb a vyžaduje každodenní pomoc – 13 200 Kč, jedná-li se o IV. stupeň (úplná závislost), pokud osobě poskytuje pomoc poskytovatel pobytových sociálních služeb (domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem, chráněná bydlení, zdravotnická zařízení lůžkové péče) nebo dětský domov nebo speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu a 19 200 Kč u osob, které nevyužívají pobytové sociální služby

výše příspěvku na péči pro osoby do 18 let věku činí za kalendářní měsíc

- ❖ 3 300 Kč, jde-li o stupeň I (lehká závislost)
- ❖ 6 600 Kč, jde-li o stupeň II (středně těžká závislost)
- ❖ 9 900 Kč, jde-li o stupeň III (těžká závislost) u osob, které využívají pobytové sociální služby, 13 900 Kč u osob, které nevyužívají pobytové sociální služby
- ❖ 13 200 Kč, jde-li o stupeň IV (úplná závislost) u osob, které využívají pobytové sociální služby, 19 200 Kč u osob, které nevyužívají pobytové sociální služby

Použití příspěvku

Co lze hradit z příspěvku na péči?

- ❖ určen na úhradu nákladů spojených se sociální službou
- ❖ příspěvek plně náleží zdravotně postiženému ve stupni závislosti, ale přitom může sloužit jako jakási úhrada nákladů osobě, která se o postiženého stará (i osoba blízká)
- ❖ dále jím ale samozřejmě může být hrazen osobní asistent anebo využití některé ze služeb sociální péče – pečovatelská služba
- ❖ zmíněné způsoby využití příspěvku lze samozřejmě kombinovat dle uvážení
- ❖ to, jak je s příspěvkem nakládáno, může kontrolovat úřad práce.

Na co se příspěvek na péči nedá použít?

- ❖ na nákup léků a zdravotnických pomůcek
- ❖ na rehabilitační a kompenzační pomůcky
- ❖ na dopravu zdravotně postižených občanů
- ❖ na bydlení

Schopnost zachování základních životních potřeb

- ❖ bližší vymezení schopností zvládat základní životní potřeby a způsob jejich hodnocení stanoví vyhláška č. 505/2006 Sb.
- ❖ při posuzování stupně závislosti se hodnotí schopnost zachovávat následující základní životní potřeby: mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, péče o zdraví, osobní aktivity, péče o domácnost

mobilita

za schopnost zvládat tuto základní životní potřebu se považuje stav, kdy osoba je schopna zvládat vstávání a usedání, stoj, zaujímat polohy, pohybovat se chůzí krok za krokem, popřípadě i s přerušováním zastávkami, v dosahu alespoň 200 m, a to i po nerovném povrchu, chůzi po schodech v rozsahu jednoho patra směrem nahoru i dolů, používat dopravní prostředky včetně bariérových

orientace

osoba je schopna poznávat a rozeznávat zrakem a sluchem, mít přiměřené duševní kompetence, orientovat se časem, místem a osobou, orientovat se v obvyklém prostředí a situacích a přiměřeně v nich reagovat

komunikace

osoba je schopna dorozumět se a porozumět, a to mluvenou srozumitelnou řečí a psanou zprávou, porozumět všeobecně používaným základním obrazovým symbolům nebo zvukovým signálům, používat běžné komunikační prostředky

stravování

osoba je schopna vybrat si ke konzumaci hotový nápoj a potraviny, nápoj nalít, stravu naporcovat, naservírovat, najíst se a napít, dodržovat stanovený dietní režim

oblékání a obouvání

osoba je schopna vybrat si oblečení a obutí přiměřené okolnostem, oblékat se a obouvat se, svlékat se a zouvat se, manipulovat s oblečením v souvislosti s denním režimem

tělesná hygiena

osoba je schopna použít hygienické zařízení, mýt si a osušovat si jednotlivé části těla, provádět celkovou hygienu, česat se, provádět ústní hygienu, holit se

výkon fyziologické potřeby

osoba je schopna včas používat WC, vyprázdnit se, provést očistu, používat hygienické pomůcky

péče o zdraví

osoba je schopna dodržovat stanovený léčebný režim, provádět stanovená léčebná a ošetřovatelská opatření a používat k tomu potřebné léky, pomůcky

osobní aktivity

osoba je schopna vstupovat do vztahů s jinými osobami, stanovit si a dodržet denní program, vykonávat aktivity obvyklé věku a prostředí jako např. vzdělávání, zaměstnání, volnočasové aktivity, vyřizovat své záležitosti

péče o domácnost (neposuzuje se u osob do 18 let)

za schopnost zvládat tuto základní životní potřebu se považuje stav, kdy osoba je schopna nakládat s penězi v rámci osobních příjmů a domácnosti, manipulovat s předměty denní potřeby, obstarat si běžný nákup, ovládat běžné domácí spotřebiče, uvařit si teplé jídlo a nápoj, vykonávat běžné domácí práce, obsluhovat topení a udržovat pořádek.“

Řízení o příspěvku

zvýšení příspěvku

- ❖ může být zvýšen o částku 2 000 měsíčně, a to v případě splnění podmínek:
 - v určitých případech (těžké zdravotní postižení) nezaopatřenému dítěti do 18 let věku, kterému náleží příspěvek na péči (s výjimkou dítěte, kterému náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte nebo které je v plném přímém zaopatření zařízení pro péči o děti nebo mládež)
 - rodiči, kterému náleží příspěvek, a který pečuje o nezaopatřené dítě do 18 let věku, pokud rozhodný příjem oprávněné osoby a osob s ní společně posuzovaných je nižší než dvojnásobek částky ŽM
 - nezaopatřenému dítěti od 4 do 7 let věku, kterému náleží PNP ve III. nebo IV. stupni (platí stejná výjimka jako v bodě 1)

jak o příspěvek požádat

- ❖ žádost o příspěvek na péči podává přímo žadatel nebo jeho zástupce
- ❖ podat žádost o příspěvek na úřad práce na předepsaném formuláři a s uvedením všech požadovaných údajů (Žádost o příspěvek na péči + Oznámení o poskytovateli pomoci)

rozhodnutí o přiznání příspěvku

- ❖ o tom, zda bude příspěvek přiznán či nikoliv, rozhoduje krajská pobočka Úřadu práce ČR, v jejímž spádovém území má žadatel trvalý nebo hlášený pobyt

vypláčení příspěvku

- ❖ zákon umožňuje vyplácet příspěvek v hotovosti (tj. i poštovní poukázkou) nebo bezhotovostně na účet, který příjemce určí
- ❖ pokud člověk žije v pobytovém zařízení, pak je možné zmocnit pracovníka zařízení, aby příspěvek odebíral, nebo může určit, že příspěvek bude zasílán na účet zařízení
- ❖ nárok na výplatu příspěvku vzniká podáním žádosti o přiznání příspěvku. Příspěvek může být přiznán a vyplácen nejdříve od počátku kalendářního měsíce, ve kterém bylo zahájeno řízení o přiznání příspěvku
- ❖ bude tedy obvyklé, že první výplata příspěvku bude zahrnovat výplatu příspěvku i za období, ve kterém probíhalo správní řízení o posouzení nároku na příspěvek. Tato doba se bude obvykle pohybovat v rozmezí 1-3 měsíců
- ❖ výplata příspěvku v tom případě bude zahrnovat příspěvky za všechny měsíce počínaje kalendářním měsícem, ve kterém byla podána žádost
- ❖ **výplata příspěvku na péči je zastavena v případech:**
- ❖ kdy je komplexní péče zajištěna v lůžkových zdravotnických zařízeních (nemocnice, léčebny dlouhodobě nemocných, psychiatrické nemocnice apod.), ve školských zařízeních pro výkon soudem nařízené ústavní výchovy vyjma dětských domovů, ve výkonu trestu odnětí svobody a vazby - toto platí v případech, kdy doba pobytu činí alespoň jeden kalendářní měsíc
- ❖ o přijetí a ukončení pobytu ve výše vyjmenovaných zařízeních je příjemce příspěvku povinen informovat místně příslušný úřad práce do 8 dnů; pokud z různých důvodů toho není schopen, pak má tuto povinnost ta osoba, která zabezpečuje pomoc anebo pobytové zařízení sociálních služeb (v případě, že v tomto zařízení osoba žije)

změny poskytovatele péče

- ❖ jakoukoli změnu týkající se zajištění pomoci (změna poskytovatele sociální služby či pečující osoby) či změny ve skutečnostech, které jsou rozhodující pro trvání nároku na příspěvek, změny zdravotního stavu, je žadatel povinen písemně ohlásit příslušnému úřadu, který o dávce rozhoduje, a to do 8 dnů od dne, kdy tato skutečnost nastala

kontrola využití příspěvku

- ❖ způsob využití příspěvku kontrolují pracovníci úřadů práce
- ❖ příjemce dávky musí být schopen prokázat až jeden rok zpětně, že finanční prostředky na péči byly použity v souladu se zákonem o sociálních službách
- ❖ pokud je zjištěno, že příspěvek není používán správně, může krajská pobočka úřadu práce určit tzv. **zvláštního příjemce**, který zajistí správné použití příspěvku, nebo pokud oprávněná osoba nemůže příspěvek přijímat a v případech zneužívání příspěvku nárok na výplatu příspěvku odejmout

šest okruhů poskytovatelů:

- ❖ zákon stanovuje povinnost již při žádosti uvést, kdo bude potřebnou pomoc vykonávat
 1. osoba blízká (rodinný příslušník, přítel apod.)
 2. asistent sociální péče (fyzická osoba na základě písemné smlouvy s uživatelem)
 3. poskytovatel sociálních služeb (nezisková organizace, obec apod.)
 4. speciální lůžkové zdravotnické zařízení hospicového typu
 5. nemocnice nebo odborný léčebný ústav (prostřednictvím zaměstnaného sociálního pracovníka)
 6. dětský domov

Pečující osoba

pečující osoba, její práva a povinnosti

- ❖ pečující osobou může být:
 - osoba blízká (tj. blízký příbuzný - manžel/manželka, syn/dcera, registrovaný partner/partnerka)
 - asistent sociální péče (fyzická osoba, která není osobou blízkou, je starší 18 let, je zdravotně způsobilá a neposkytuje péči jako podnikatel - definováno zákonem č. 366/2011 Sb.) - s asistentem je potřeba uzavřít písemnou smlouvu o poskytování pomoci
 - "Oznámení o poskytovateli pomoci", kde je uvedena osoba nebo subjekt, který péči poskytuje

pečující osoba je povinna

- ❖ především řádně pečovat
- ❖ nahlásit úřadu práce každou změnu, která může čerpání příspěvku na péči ovlivnit (pobyt v nemocnici, změna poskytovatele péče, úmrtí žadatele), a to do 8 dnů ode dne, kdy změna nastala
- ❖ pokud musí žadatel strávit nějaký čas v nemocnici a hospitalizace trvá od prvního do posledního dne v měsíci, příspěvek na péči mu za tento měsíc nenáleží

pečující osoba - zaměstnání a pojištění

- ❖ může pracovat - v takovém případě sociální a zdravotní pojištění platí zaměstnavatel nebo sám pečující a lze požádat o úpravu týdenní pracovní doby a zaměstnavatel je povinen vaší žádosti vyhovět, nebrání-li tomu vážné provozní důvody
- ❖ je nucena kvůli péči o blízkou osobu opustit své stávající zaměstnání, potom stát platí zdravotní pojištění za osobu pečující o osobu pobírající příspěvek ve stupni II, III, IV - je státním pojištěncem a doba péče je osobě pečující započítávána pro důchodové účely jako tzv. náhradní doba pojištění

Kontrolní úkoly

1. Pokuste se popsat způsob sociálního šetření u osoby, která žádá o příspěvek na péči v důsledku onemocnění psychického charakteru. Čeho si budete všímat?
2. Pokuste se popsat způsob sociálního šetření u osoby, která žádá o příspěvek na péči v důsledku zdravotního hendikepu fyzického charakteru. Čeho si budete všímat?